

Trends & ontwikkelingen Gemeente Schiermonnikoog

02/26

Planbureau
Fryslân

Brede welvaart in beeld: hoe staat Schiermonnikoog ervoor?

Hoe gaat het écht met Schiermonnikoog? Hoe staat de gemeente ervoor op het gebied van gezondheid, welzijn, werk, wonen en leefomgeving? En hoe ontwikkelen deze aspecten zich door de tijd heen?

Deze publicatie brengt in kaart hoe het staat met de brede welvaart op Schiermonnikoog – nu én richting 2040. Het rapport laat zien waar het goed gaat, waar zorgen ontstaan en op welke punten de gemeente en haar inwoners voor grote keuzes staan. Want hoewel inwoners hun leven gemiddeld als positief ervaren, wijzen de onderliggende cijfers op een aantal zorgelijke trends: krimp van de bevolking met zo'n zes procent, een veel sterkere vergrijzing dan op het Friese vasteland, minder kinderen, en grote druk op de zorg gegeven door naasten en professionals.

Schiermonnikoog is en blijft als één van de Waddeneilandgemeenten anders dan andere gemeenten. Sommige voorzieningen zijn een stuk verder weg, de economie is sterk gericht op toerisme, en toerisme brengt ook eigen uitdagingen op het gebied van duurzaamheid met zich mee. Dit is niet nieuw, maar het heeft wel invloed op wat mogelijk en wenselijk is voor Schiermonnikoog als het een antwoord wil vinden op uitdagingen richting 2040.

Dat Schiermonnikoog klein is, en ontwikkelingen op het vasteland weinig zeggen over de situatie op de Waddeneilanden, betekent dat er een stuk minder statistieken beschikbaar zijn voor Schiermonnikoog dan voor gemeenten op het vasteland. Dit zal in de rapportage terug te zien zijn. Over sociale samenhang zijn er bijvoorbeeld bijna geen cijfers, en over onderwijs is er ook weinig te zeggen.

Deze vierjaarlijkse publicatie – gekoppeld aan de gemeenteraadsverkiezingen – biedt bestuurders, beleidsmakers en inwoners handvatten voor onderbouwde keuzes. De meeste cijfers zijn terug te vinden in een [online dashboard](#), dat jaarlijks wordt geactualiseerd.

Welke rol spelen vergrijzing en ontgroening op Schiermonnikoog?

Toename 65-plussers op Schiermonnikoog

Schiermonnikoog heeft net als de rest van Fryslân steeds meer te maken met vergrijzing. Op dit moment zijn 305 (31%) inwoners van Schiermonnikoog 65 jaar of ouder (CBS, 2025). De verwachting is dat dit aantal stijgt naar 384 (43%) in 2040 (Provincie Fryslân, 2024a). Daarmee is de vergrijzing hoger dan gemiddeld in Fryslân. Verder neemt de levensverwachting toe, waardoor het aantal mensen boven de 75 jaar toeneemt. Dit wordt ook wel dubbele vergrijzing genoemd (CBS, 2025).

Minder mantelzorgers beschikbaar

Het overheidsbeleid is er al jaren op gericht om mensen langer zelfstandig thuis te laten wonen. Dit vraagt om meer ondersteuning van het sociale netwerk, maar met de huidige demografische veranderingen wordt dit steeds lastiger. Mantelzorg wordt namelijk het meest verleend door 50- tot 75-jarigen (PBL, 2018). Mensen boven de 85 hebben dit over het algemeen het meeste nodig. In de komende 25 jaar zal het aantal 85-plussers groeien, terwijl het aantal 50- tot 75-jarigen zal afnemen.

Daardoor zullen er veel minder potentiële mantelzorgers zijn per 85-plusser. Op dit moment zijn er tien potentiële mantelzorgers per 85-plusser op Schiermonnikoog. De verwachting is dat in 2040 nog twee potentiële mantelzorgers per 85-plusser beschikbaar zijn (CBS, 2025; Provincie Fryslân, 2024a). Dat is het laagst van alle Waddeneilanden en een stuk minder dan gemiddeld in Fryslân, wat betekent dat de druk op potentiële mantelzorgers en de kans dat jongere inwoners mantelzorg moeten geven waarschijnlijk nog een stuk groter wordt dan elders.

Zorgstelsel onder druk

Het aantal (oude) ouderen op Schiermonnikoog stijgt. Over het algemeen geldt dat hoe ouder mensen worden, hoe meer zorg ze nodig hebben. Ook is de verwachting dat het aantal inwoners met welvaartsziektes, zoals overgewicht en chronische aandoeningen, in Nederland toeneemt in de komende jaren (RIVM, 2024). Samen zorgt dit voor een hogere zorgvraag. In combinatie met de afname van het aantal potentiële mantelzorgers en een dalende beroepsbevolking leidt dit tot een toenemende druk op het zorgstelsel en stijgende kosten van de zorg.

Minder kinderen geboren op Schiermonnikoog

Schiermonnikoog heeft al een lange tijd te maken met ontgroening. Zo zijn er 46 (-35%) minder kinderen (0-14 jaar) in 2025 dan in 2015. De verwachting is dat het aantal kinderen tot 2040 nog eens met bijna de helft daalt, terwijl er in Fryslân een stabilisatie wordt verwacht. Deze krimp heeft invloed op de toekomst. De kinderen die de afgelopen tien jaar niet geboren zijn, gaan ook niet naar school. Met het idee dat dit onderwijs van kinderopvang tot voortgezet onderwijs beter in stand houdt, laat Schiermonnikoog op dit moment een nieuw leer- en ontwikkelcentrum (LOC De Viermaster) bouwen (College van B & W Schiermonnikoog, 2021; Gemeente Schiermonnikoog, n.d.). Daar kunnen leerlingen van 0 tot en met 16 jaar een doorlopende leerlijn volgen.

Hoe gaat het met het welzijn op Schiermonnikoog?

Minder stress en eenzaamheid op de Friese Waddeneilanden

Het welzijn van inwoners van de Friese Waddeneilanden is op veel terreinen goed, of ten minste redelijk. Inwoners van de Friese Waddeneilanden ervaren minder stress dan gemiddeld in Fryslân of Nederland (GGD Fryslân, 2025). Ze voelen zich ook minder vaak eenzaam. Het aandeel inwoners dat een hoog risico op angst en depressie heeft, is op de Friese Waddeneilanden gelijk aan het Fries gemiddelde, maar lager dan het landelijke gemiddelde. Omdat eenzaamheid 75-plussers in Fryslân over het algemeen het vaakst treft, is wel raadzaam om te volgen hoe eenzaamheid zich in de toekomst ontwikkelt. Daarnaast stijgt eenzaamheid over het algemeen het snelst onder 18-34-jarigen (GGD Fryslân, 2025).

Waddeneilandbewoners voldoen vaak aan beweegrichtlijnen, maar zijn ook vaker te zwaar

De gezondheid van inwoners van de Friese Waddeneilanden lijkt vrij positief, maar er zijn wel meer inwoners van de Friese Waddeneilanden met overgewicht (55%) dan gemiddeld in Fryslân (52%) of Nederland (50%). Het meest opvallende positieve punt is dat inwoners van Schiermonnikoog in 2024 een stuk vaker voldeden aan de beweegrichtlijnen dan gemiddeld in Fryslân of Nederland (GGD Fryslân, 2025). Er zijn ook minder mensen op de Friese Waddeneilanden met langdurige aandoeningen of ziekten. Inwoners van de Friese Waddeneilanden hebben verder een iets hogere ervaren gezondheid dan inwoners van Fryslân of Nederland gemiddeld.

Mentale druk op beroepsbevolking neemt toe

Een grote uitdaging voor Schiermonnikoog, door de combinatie van bevolkingskrimp, vergrijzing en ontgroening, is de hoeveelheid extra druk die dit oplevert voor de beroepsbevolking richting 2040. Doordat er steeds minder 50- tot 75-jarigen beschikbaar zijn als potentiële mantelzorgers voor 85-plussers, zullen steeds meer inwoners van deze groep daadwerkelijk mantelzorg moeten geven en is de kans dat jongere inwoners mantelzorg moeten geven ook groter. Ondertussen neemt de druk vanuit de arbeidsmarkt ook toe, omdat er meer werk gedaan moet worden met minder mensen. Zowel op het werk als in de privésfeer kan de druk op werkenden dus toenemen, wat de relatief lage stress onder inwoners van Schiermonnikoog kan verhogen.

Hoge veiligheid op Schiermonnikoog

Fryslân behoort al jaren tot de veiligste provincies van Nederland. Schiermonnikoog is hierin als eilandgemeente nog eens een positieve uitzondering. Er zijn op Schiermonnikoog minder geregistreerde misdrijven dan gemiddeld in Fryslân en Nederland (CBS, 2025a).

Hoe gaat het met de bestaanszekerheid op Schiermonnikoog?

Lager inkomen dan gemiddeld in Nederland

Het gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden (gestandaardiseerd) op Schiermonnikoog ligt in 2023 op 36.300 euro. Dat is gelijk aan het Friese gemiddelde, maar lager dan het landelijke gemiddelde (€40.800) (CBS, 2025b).

Minder moeite met rondkomen, evenveel schulden

Op de Waddeneilanden had tien procent van de inwoners in 2024 moeite met rondkomen. Dat aandeel is lager dan gemiddeld in Fryslân (12%) en Nederland (13%) (GGD Fryslân, 2025).

Acht procent van de inwoners van Schiermonnikoog heeft geregistreeerde problematische schulden. Dat aandeel is gelijk aan Fryslân en iets lager dan Nederland (CBS, 2025c).

Er wonen in 2023 iets meer mensen (5%) op Schiermonnikoog dan in Fryslân (3%) en Nederland (4%) die langdurig – ten minste een jaar – moeten rondkomen van een inkomen tot aan de lage inkomensgrens. Van 2011 tot 2022 lag dat aandeel juist een stuk lager dan gemiddeld in Nederland (CBS, 2025d).

Hoe gaat het met de economie op Schiermonnikoog?

Logies-, maaltijd- en drankverstrekking grootste sector

De meeste banen op Schiermonnikoog zijn te vinden in de sector logies, maaltijd- en drankverstrekking, namelijk meer dan een derde (34%) van de banen. Dat is veel groter dan gemiddeld in Fryslân (5%). Een andere relatief grote sector is de groot- en detailhandel (15%) die ongeveer even groot is als in Fryslân (Provincie Fryslân, 2025).

Minder arbeidskrachten beschikbaar

Het aantal potentiële werknemers zal de komende jaren flink afnemen. Naar verwachting zijn er op Schiermonnikoog ongeveer 127 minder mensen (-17%) beschikbaar voor de arbeidsmarkt (15-74 jaar) in 2040 ten opzichte van 2025 (Provincie Fryslân, 2024a). Dit zal voor toenemende krapte zorgen op de arbeidsmarkt.

Ambities voor economische veelzijdigheid

In de Regiodeal De Wadden is het doel opgesteld om de regio economisch veerkrachtiger te maken door de economie minder te richten op toerisme en meer te verbreden (“Regio Deal De Waddeneilanden”, 2023). Daarin is ook ingezet op een duurzame, circulaire economie, waarin afval wordt geminimaliseerd en grondstoffen steeds opnieuw worden gebruikt.

Om de economie te verbreden, duurzamer te maken en de vruchten van technologische ontwikkelingen te plukken moeten inwoners van Schiermonnikoog een inhoudelijk breed opleidingsprofiel hebben, kennis hebben van technologische mogelijkheden en ontwikkelingen en bereid zijn om vernieuwingen in de praktijk te brengen (Provincie Fryslân, 2024b).

Omdat Schiermonnikoog zo klein is, worden over de opleidingsniveaus en -richtingen van inwoners van Schiermonnikoog geen cijfers gepubliceerd. Over de aansluiting tussen de achtergrond van bewoners van Schiermonnikoog en de economische ambities van de gemeente is dus weinig te zeggen. Over de potentie van formeel onderwijs om missende vaardigheden bij te leren ook niet.

Het gegeven dat wel beschikbaar is, is dat de enige mbo-opleiding die wordt aangeboden op Schiermonnikoog een koksopleiding is (Planbureau Fryslân, 2025a). Dat past bij de huidige economische focus van het eiland, en sluit niet uit dat inwoners op het vasteland andere opleidingen volgen om daarna op Schiermonnikoog te werken. Dit opleidingsaanbod sluit echter niet aan op het doel van economische verbreding.

Kleine bedrijven

Verder is het Friese bedrijfsleven opgebouwd uit veel midden- en kleinbedrijven (mkb) en familiebedrijven. Deze bedrijven passen goed bij het opleidingsprofiel van de beroepsbevolking. Wel vinden deze bedrijven het moeilijker om mee te bewegen met digitaliserings-, duurzaamheids- en energietransities (Rabobank, 2024). Een mogelijke verklaring is dat grotere bedrijven meer mensen en middelen, en daarmee ruimte, hebben om aan deze transitie te wijden, terwijl bij kleinere bedrijven deze ruimte vaak beperkter is. De mindere mate van bijscholing en de relatief grote hoeveelheid kleinere bedrijven in

Fryslân vormt mogelijk een uitdaging voor de wendbaarheid van de Friese werknemers, bedrijven en de regionale economie.

Hoe kan de ruimte op Schiermonnikoog optimaal worden benut?

Grote opgaven in een beperkte ruimte

Het grootste deel van Schiermonnikoog bestaat uit Nationaal Park Schiermonnikoog, dus grond die flexibel gebruikt mag worden is op Schiermonnikoog schaars. Op dit moment bestaat 88 procent van de oppervlakte van Schiermonnikoog dan ook uit bos en open natuurlijk terrein. Zeven procent bestaat uit agrarisch terrein en twee procent uit recreatieterrein (CBS, 2025e).

Tekort aan (geschikte) woningen

Op Schiermonnikoog is een tekort aan geschikte en betaalbare huizen. De verkoopprijzen van woningen liggen hoger dan gemiddeld in Fryslân of Nederland, en stijgen mee met die elders in het land. Omdat dit een negatief effect heeft op de leefbaarheid op het eiland, heeft de gemeente regels opgesteld over de verdeling van huur- en koopwoningen. Mensen met een economische of maatschappelijke binding aan het eiland krijgen voorrang bij woningen tot een bepaalde prijs (Gemeente Schiermonnikoog, 2024). De partijen van de Regio Deal de Wadden plannen ook om meer huizen te bouwen ("Regio Deal De Waddeneilanden", 2023).

Op Schiermonnikoog zijn er relatief meer overige huurwoningen (niet in het bezit van een corporatie), namelijk twintig procent van de huizen (CBS, 2025f). Gemiddeld in Fryslân is dat twaalf procent. Deze woningen worden vaak verhuurd aan toeristen.

Meer huishoudens, maar kleiner

Het aantal huishoudens op Schiermonnikoog stijgt al jaren. Op dit moment zijn er 565 huishoudens op Schiermonnikoog. Dat is een stijging van 71 huishoudens in de afgelopen tien jaar. De verwachting is dat het aantal huishoudens tot 2040 met vier procent gaat stijgen. Dat betekent dat voor deze huishoudens een geschikte woning nodig is. De grootste toename is in eenoudergezinnen, waarvan het aantal ruim verdubbelt van 35 in 2025 tot 81 in 2040. Meerpersoonshuishoudens met thuiswonende kinderen zullen er juist minder zijn (Provincie Fryslân, 2024a).

De stijging van het aantal huishoudens komt met name doordat het gemiddeld aantal personen per huishouden daalt. Er zijn minder kinderen geboren en het aantal eenpersoonshuishoudens is toegenomen, waarvan een groot deel alleenwonende ouderen.

Hoe gaat het met de leefomgeving op Schiermonnikoog?

Meer broeikasgasemissie en huishoudelijk restafval

Op Schiermonnikoog wordt er 25 ton broeikasgasemissie per inwoner uitgestoten. Gemiddeld in Fryslân is dat negen ton (CBS, 2025c). Op Schiermonnikoog wordt ook relatief veel huishoudelijk restafval geproduceerd, namelijk 371 kilo per inwoner in 2024. Hiermee is de hoeveelheid restafval per inwoner groter dan gemiddeld in Fryslân (171 kg) en Nederland (146 kg) (CBS, 2025g). Beide hoge cijfers worden waarschijnlijk veroorzaakt door het toerisme op het eiland, waarvan de uitstoot bij die van bewoners van Schiermonnikoog wordt meegerekend.

Schone lucht op Schiermonnikoog

Een statistiek waar Schiermonnikoog net als andere Waddeneilanden beter op scoort dan gemiddeld in Fryslân of Nederland is de uitstoot van fijnstof per vierkante kilometer (CBS, 2025c). Er komt op Schiermonnikoog minder fijnstof in de lucht, wat goed is voor de gezondheid van inwoners (RIVM, 2024a).

Hoe gaat het met de bereikbaarheid en voorzieningen op Schiermonnikoog?

Grotere afstand tot ziekenhuis en warenhuis, kleine voorzieningen dichtbij

Op Schiermonnikoog is de gemiddelde afstand tot voorzieningen groter dan gemiddeld in Nederland. Het eiland is alleen bereikbaar per boot en ligt op afstand van het vasteland. De gemiddelde afstand tot het ziekenhuis is bijvoorbeeld 58 kilometer, terwijl dit landelijk gemiddeld slechts vijf kilometer is (CBS, 2025h). Ook voor een warenhuis moeten inwoners van het eiland ver reizen. Kleinere voorzieningen, zoals basisonderwijs, vmbo en de supermarkt zijn juist weer dichterbij dan gemiddeld.

Voor veel inwoners vormt de grotere afstand tot voorzieningen geen direct probleem. Ze zijn gewend om met de boot te reizen. Toch is er een groep die kwetsbaarder is: mensen die minder mobiel zijn, bijvoorbeeld door leeftijd of gezondheid, kunnen hinder ondervinden van het beperkte aanbod en de grotere afstanden.

Minder auto's op het eiland

Op Schiermonnikoog zijn minder auto's dan gemiddeld in Fryslân en Nederland, namelijk 387 per 1000 inwoners. Gemiddeld in Fryslân zijn dat er 534 (CBS, 2025i). Schiermonnikoog is net als Vlieland een autoluw eiland. Dat betekent dat toeristen over het algemeen geen auto mogen meenemen naar het eiland.

Veerdiensten van groot belang

De Waddenveren spelen een cruciale rol in de mobiliteit van de inwoners van Schiermonnikoog. Het is voor inwoners dé manier om het vasteland te bereiken. Ook zijn ze van groot belang voor werknemers die op Schiermonnikoog werken, maar op het vasteland wonen. De Rijksoverheid maakt afspraken met de rederijen over de veerdiensten naar de Friese Waddeneilanden, met name om de betaalbaarheid en de continuïteit van de veerdiensten in het laagseizoen te waarborgen (Het PON & Telos, 2024).

Nu keuzes maken voor toekomstig geluk

De brede welvaart op Schiermonnikoog staat er op dit moment nog relatief goed voor. Toch laat deze publicatie zien dat er ontwikkelingen zijn die de brede welvaart op termijn onder druk kunnen zetten. De bevolking vergrijst, nog veel meer dan elders in Nederland en Fryslân. Het aantal kinderen neemt af. Er zijn steeds minder mensen om voor een groeiende groep ouderen te zorgen en het werk te doen dat op het eiland gedaan moet worden. Daardoor doemen vragen op voor inwoners: Hoe zorg ik goed voor mijn ouders? Hoe houd ik balans in mijn werk en leven? Hoe ziet de toekomst eruit voor de volgende generatie op Schiermonnikoog?

De trends in deze monitor wijzen op veranderingen die geleidelijk, maar onmiskenbaar doorwerken in het dagelijks leven. Niet iedereen merkt die gevolgen in dezelfde mate. Hoewel deze rapportage gemiddelde cijfers laat zien, geldt dat sommige groepen – met name inwoners met een lagere sociaaleconomische positie – op meerdere fronten minder weerbaar zijn (Planbureau Fryslân, 2024). Zij leven minder lang in goede gezondheid, hebben vaker financiële zorgen, en kunnen minder terugvallen op een netwerk of buffer.

Dat maakt het belangrijk om nú na te denken over de toekomst. Welke richting willen we op met Schiermonnikoog? Welke keuzes zijn nodig om de brede welvaart ook op de langere termijn te behouden – voor iedereen? Niet alles ligt binnen de invloedssfeer van de gemeente en haar burgers, maar op sommige thema's valt wel gericht bij te sturen.

Schiermonnikoog in 2040 zal er anders uitzien dan vandaag. De vraag is: neemt de gemeenschap de regie over veranderingen, of laat het die veranderingen over zich heen komen? Deze monitor biedt inzichten die kunnen helpen om onderbouwde keuzes te maken – vandaag, voor het geluk van morgen.

Bronnen

CBS. (2025). *Statline: Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio*.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/03759ned/table?ts=1714116298955>

CBS. (2025a). *Geregistreerde criminaliteit; soort misdrijf, regio*.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83648NED/table>

CBS. (2025b). *Inkomen van huishoudens*.
<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/86161NED/table>

CBS. (2025c). *Regionale Monitor Brede Welvaart 2025*.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/indicator>

CBS. (2025d). *Laag en langdurig laag inkomen van huishoudens; huishoudenskenmerken*.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83841NED/table?dl=B00FA>

CBS. (2025e). *Bodemgebruik*.
<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/86211NED/table?ts=1768987840724>

CBS. (2025f). *Voorraad woningen; woningtype, oppervlakteklasse, regio*.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83704NED/table>

CBS. (2025g). *Huishoudelijk afval per gemeente per inwoner*.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/83452NED>

CBS. (2025h). *Nabijheid voorzieningen*.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80305ned/table?fromstatweb>

CBS. (2025i). *Motorvoertuigen*.
<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85249NED/table?ts=1768989421454>

College van Burgemeester en Wethouders Schiermonnikoog. (2021, 21 september). *Raadsvoorstel Huisvesting LOC*.
<https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Schiermonnikoog&id=22ebb82c-fa60-41e6-8825-049f2c75a062>

Gemeente Schiermonnikoog. (2024). *Extra uitleg Huisvestingsverordening 2024-2028*.
<https://schiermonnikoog.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/29476e69-d5ca-46ac-875e-1d16c6a177af>

Gemeente Schiermonnikoog. (n.d.). *Leer- en Ontwikkelcentrum (LOC)*.
<https://www.schiermonnikoog.nl/leer-en-ontwikkelcentrum-loc>

GGD Fryslân. (2025). *Gezondheidsmonitor 19+*.
<https://www.ggd Fryslan.nl/professionals/cijfers-en-onderzoek/gezondheidsmonitor-19/>

PBL. (2018). *Sterke daling van potentiële mantelzorgers in de toekomst*.
<https://www.pbl.nl/actueel/nieuws/sterke-daling-van-potentiele-mantelzorgers-in-de-toekomst>

Planbureau Fryslân. (2024). *Verschil in Fryslân: de samenleving in zes klassen*.
<https://planbureau.frl/publicaties/verschil-in-fryslan-de-samenleving-in-zes-klassen/>

Planbureau Fryslân. (2025a). *O-meting Regio Deal de Waddeneilanden*.
<https://planbureau.frl/wp-content/uploads/2024/12/O-meting-Regio-Deal-de-Waddeneilanden.pdf>

Het PON & Telos. (2024). *Waddenbalans 2024*.
https://www.investeringskaderwaddengebied.nl/wp-content/uploads/2025/04/Waddenbalans-2024.def_.pdf

Provincie Fryslân. (2024a). *Dashboard Prognose Bevolking en Huishoudens: Uitkomsten trendraming 2023-2050*.
<https://staat-van-fryslan.hub.arcgis.com/pages/59f289c168b4409dba24044d868095eb>

Provincie Fryslân. (2024b). *Tûk groeië troch oparbeidzjen – ynnovaasje en sirkulêre ekonomy as reade tried nei 2030*.
https://cuatro.sim-cdn.nl/fryslan/uploads/beleidsbrief_economie_2025-2030.pdf?cb=Jz4QLPOq

Provincie Fryslân. (2025). *LISA werkgelegenheidsregister*.

Rabobank. (2024). *Kleinere bedrijven op grotere achterstand in transitie naar nieuwe economie*.
<https://www.rabobank.nl/kennis/d011411922-kleinere-bedrijven-op-grotere-achterstand-in-transitie-naar-nieuwe-economie>

Regio Deal de Waddeneilanden. (2023).
https://cuatro.sim-cdn.nl/dewaddeneilanden/uploads/05-04_convenant_regio_deal_de_waddeneilanden_100_versie_aangepast_nav_bestuurlijk_gesprek_19-9.pdf?cb=8ghJLskl

RIVM. (2024). *Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024*.
<https://www.volksgezondheidtoekomstverkenning.nl/>

RIVM. (2024a). *Luchtkwaliteit - fijn stof*.
<https://www.rivm.nl/ggd-richtlijn-medische-milieukunde-luchtkwaliteit-en-gezondheid/gezondheidseffecten-luchtverontreiniging/luchtkwaliteit-fijn-stof>

Planbureau Fryslân wordt gesubsidieerd door Provinsje Fryslân.

Planbureau Fryslân
Prins Hendrikstraat 8
8911 BK Leeuwarden
(058) 234 85 00
info@planbureau.frl
www.planbureau.frl

Colofon

Gemeente Schiermonnikoog: trends en ontwikkelingen' is een uitgave van Planbureau Fryslân, februari 2026.

Auteur

Sibilla Hoekstra

Met medewerking van

Arlette Bickel, Bernard Boorsma, Mandy Bosma, Ilse Ganzevoort, Siebren Kooistra, Gerian Kuiper, Chaïm la Roi